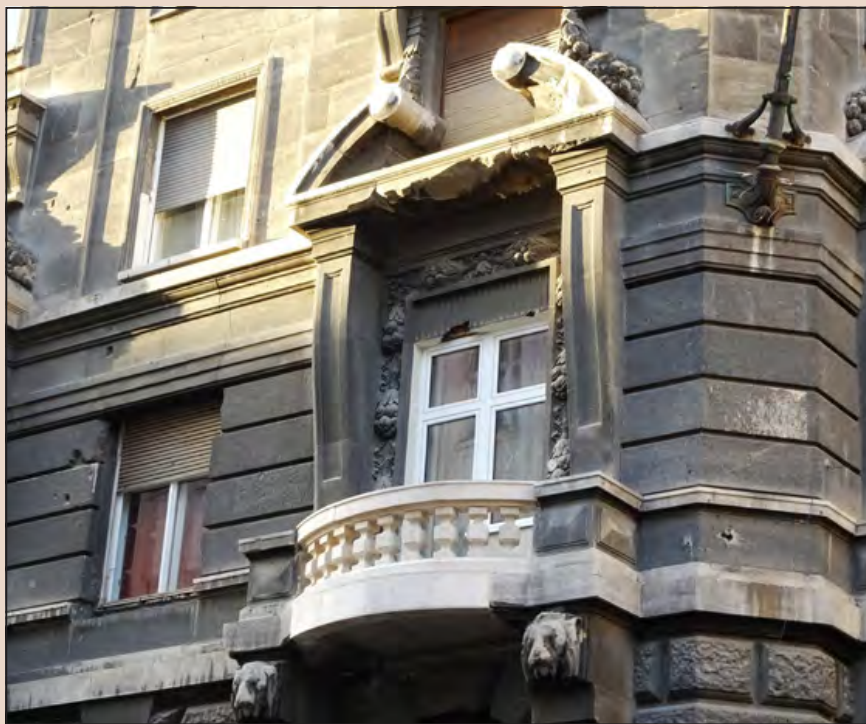




# Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA



## Pótolták a háború óta sérült erkélyt a lipótvárosi „Piranesi házon”

Ez az erkély a pesti Lipótvárosban, a Zrínyi utca 14. alatt található, az Október 6. utca sarkán. Ám ilyen néven semmilyen szakirodalmi utalást nem találni – így csak Simplicissimus szerzőtársa, *Felvidéki András* neves grafikus szokta hívni. Arra célzott ezzel, hogy a homlokzata valóságos tárháza a római építéset elemeinek, akár Piranesi képzeletében is megszülethetett volna.

*Giovanni Battista Piranesi* (1720–1778), mint az köztudott, termékeny, óriási hatású 18. századi képzőművész, rézmetező, régész és kisebb részben építész volt. Hatása annak köszönhető, hogy metszetei eljutottak Európa minden sarkába, a Szépművészeti Múzeum is szép kollekcióval rendelkezik belőlük.

Budapesten jó néhány olyan épület van, amelyik koránál sokkal régebbinek igyekeznek látszani. Elég csak az Országházra, a Bazilikára, a Széchenyi fürdőre gondolni. Ebbe a körbe tartozik a Piranesi Ház. A főváros magánépítési bizottsága 1908. június 15-én adta meg az engedélyt, amikor már tombolt a szecesszió itthon is. A Magyar Cukoripar Rt. az ismert párost,

*Kármán Aladárt* és *Ullmann Gyulát* bízta meg a tervezéssel. (Alkotásuk például a Kereskedelmi Csarnok [ma USA nagykövetség] és a mellette lévő, a Szabadság térre néző két ház.)

Aki a telken álló régebbi épületek és azok lakói iránt érdeklődik, annak a csodálatos UrbFace honlapot érdemes felkeresnie. Innen lehet azt is tudni, hogy a cukorgyár 1906-ban a telket báró *Prónay Rózától* vette meg, aki az összeg egy részét alapítványán keresztül időse, magatehetetlen hölgyek gondozására fordította Balassagyarmaton. A honlapról az is kiderül, hogy a Cukoripari Rt. saját igazgatóságának, illetve vezető dolgozóinak alakított ki itt irodákat, lakásokat. Egy ipartörténetesnek is kincsesbánya ez a ház, hiszen meg lehet tudni, hogy milyen kereszt-tulajdonlások jellemezték ezt a korszakot. Például ebben a házban hunyt el 1918-ban gróf *Zichy Andor*, a fiúmei *Whitehead* és *Társas Torpedó- és Gépgyár* (Sankt Pölten) igazgatója, egyben a Magyar Cukoripari Rt. alelnöke. Ugyancsak itt lakott 1917-től dr. *Zsigmondy Jenő* ügyvéd, főrendi házi tag, háromszoros magyar teniszbajnok, az 1908-as és 1912-es olimpia magyar résztvevője.

73 évvel az ostrom után most végre pótolták a leomlott Zrínyi utcai erkélyt, amelynek hiánya mindig annyira bántotta Simplicissimus és minden igaz lokálpatrióta szemét.

Vajon ki lakik abban a lakásban? Ha nem lennének végtelenül szomorúak közben az erkély mögötti otromba műanyag ajtó és ablak miatt, nagyon megsüvegelnék az illetőt.

## Budapesti illemhelyek körül

Tavaly késő ősszel az Arany-maraton délutáni előadásán voltam a Katona József Színházban. Ezúttal nem csak a női, hanem a férfivécé előtt is kialakult egy hosszú sor. Általában csak a nőket sújtja ez a kellemetlenség, ami világszerte tapasztalható igazságtalanság. Nem is értem, hogy a feminista mozgalom miért nem vette fel céljai közé, hogy a színházak, koncerttermek építésénél az EU írja elő a kétszer annyi női mosdó létesítését. (A múzeumokban nem kell, csak a lökésszerű, egyidejű látogatásoknál van ez a különbség, különben eloszlik a terhelés.) Én viszont csellel éltem. Felkerestem az utca túloldalán a FUGA építészeti központot, ahol *Nagy Bálint* igazgatónak bevallottam: ezúttal nem remek kiállítások egyikét jöttem megnézni. „*Nem te vagy az első*” – nyugtatott meg. És valóban, odabent a Kossuth-díjas költőre bukkantam, aki többek között meghonosította a limerick műfaját hazánkban. Valaha a Zeneakadémián is kevés volt a vécé, mindig nagy volt a tolongás, de a 2013-ban átadott átépítés után az alagsorban is kialakítottak újabbakat, aho-



vá elegáns lifttel lehet lemenni. (Az ajtókra igen csinos négyzet alakú nő- és férfiábrázolások kerültek, kár, hogy korban nem illenek a Zeneakadémia 1907-ben átadott épületéhez, lévén art deco stílusúak, s az az I. világháború idején jött divatba.)

Tudtommal csak egyetlen budapesti előadó-művészeti helyszínen nem történnek fel a magukon könnyíteni óhajtók: a ferencvárosi Budapest Music Centerben (BMC), ahol összesen 72 mosdó létesült, arra a nem életszerű helyzetre, ha az összes itt működő rész-intézmény egy időben megtelik, és az épületben egyidejűleg 1500 ember tartózkodik (*Gőz László* szíves közlése a nyitáskor). Meg kell hagyni egyébként, hogy a MűPa vécehelyzete is tűrhető.

Ha már erre az illetlennek számító témára tereltem a szót, akkor megemlítem, hogy különösen a budapesti új és drága éttermekben kétfajta nemes versengés alakult ki: a férfi és nőábrázolás tekintetében, illetve abban, hogy kézmosáskor a vizet hogyan kell elővárazsolni. Mert csak a legkritikább esetben egy csap elfordítása útján. Általában egy nem nyilvánvaló helyre kell dugni a kezünket. A csap alá, fölé, vagy suhintani kell ... Ez általában a tervező számára logikusnak tűnő piktogrammal el van magyarázva, de ritkán magától értetődő. És ha a víz meg is indul, akkor mindjárt itt a másik probléma: a folyékony szappan – azt vajon hogyan csurgathatjuk elő?



### High-tech anno

A Fortepan sok ezer megjelenésre váró fotója között van egy téli kép az Andrassy útról, amely egy földalatti-lejárót ábrázol. Ezen vette észre az egyik szerkesztő azt a korabeli high-tech megoldást, amely egy lámpa felgyulladásával jelezte, hogy jön a vonat, érdemes ki-lépnünk, talán még elérjük. (A felirat: „Jön, ha a lámpa ég.”) Ez a megoldás az 1973-as átépítéskor tűnhetett el.

Köztudomású, hogy az eredeti lejárók sokkal díszesebbek voltak, a vonalon mindenhol. A Deák téren különösen szépre sikerült, ezt egy üzlethelyiséggel kombinálták, ott sokáig halcsarnok működött.

A jelenlegi, hetvenes évek eleji fájdalmasan igénytelen. Talán egyszer, ha majd sor kerül a környék feljavítására, visszaépül az eredeti. Talán nem lenne aránytalanul drága mulatság. Néhány éve igen eredeti módon modernizálták az Evangélikus Múzeum portálját. Megvan a színvonal, ami a környék etalonja lehet.

### Búcsú három pesti helytől

Itt a BUDAPEST hasábjain rendszeresen elsíratunk régi fővárosi boltokat, intézményeket. Jól tudjuk, hogy a változás örök jellemzője egy nagyváros életének – mégis jól esik néhány könnycseppet elmorzsolni felettük...

Kezdjük a legfájdalmasabb veszteséggel. Valamikor 2017 tavaszán váratlanul bezárt a Balassi Bálint utcában a Szalai (Szalay? – a tréfás cégtáblán a cukrász nem döntötte el, hogy melyik névváltozata az érvényes).

Ez működésének 100. évében történt, hiszen *Szalai István* 1917. december 17-én nyitotta meg üzletét, eredetileg a mai Európa Kávéház helyén, amelyet aztán 1949-ben államosítottak. *Simplicissimus*-nak szép emléke fűződik hozzá. Az első magyar nyelvű Budapest könyvének sajtóbemutatójára kapott tőlük egy tortát, amely a város kulcsát formázta. Annak ellenére, hogy a könyv – nem is nagyon finoman – cikizte a bolt berendezését. Másik vesztesége a városnak a Paulay Ede utca 53. szám alatti Falafel Faloda, amely a város rendszerváltás utáni első korszerű salátabárja volt. A lassú, de folyamatos áremelkedés itt szépen mutatta az inflációt. Mindig zsúfolt hely, ha a falafel golyók elfogytak, a kisasszony csengettyűvel jelzett a konyhának. Ám valamiért gyakran szólni kellett. (Nem

törődtek azzal, hogy a falafel nem csak a mintegy húsz összetevő egyike, hanem az a lényeg.) Egy idő után kezdtek leveket is kínálni – ezt a törzsvevők eltévelyedésként értékelték.

A harmadik bezárt intézmény a Kotkoda baromfibolt, közkeletűen rántottcsirkés. A Semmelweis utca 19. szám alatt, a Röser bazár Duna felőli kijáratától közvetlenül jobbra. Harmadik generációs családi vállalkozás, a „kis választék, jó minőség” jelszó jegyében működtek. Nem tudták, de tették: „boldog csirkét” rántottak – a kerekegyházi, nyáregyházi tanyákon, ahonnan a feldolgozatlan árut hozatták, kukoricából és borsóból készült darával etették az aprójszágot. Az üzlettel együtt az a tudásdarabka is értelmét veszítette, hogy „a *Kotkodában kacsát és libát csak szerdától péntekig árulnak, csirkét és pulykát mindig*”.

### „Neked csak Dezső”: egy komoly intézmény születése

Vannak olyan üzlethelyiségek, amelyeken átok ül: ilyennek számít a rendszerváltás óta a Rákóczi út 29., a Stáhlly utca sarkán. A változó nevű étterem jó ideje „nem volt rajta a térképen”. A nevét sem tartották számon a gasztro véleményvezérek.

A tréfásan hangzó, könnyen megjegyezhető név nem a tulajdonosra utal, hanem *A tanú* című filmben megszerethető disznóéra, Dezsőére, aki, mint az köztudomású, feketevágás áldozata lett. Évekig egy hangulatos, de szűkös Dohány utcai vendéglő viselte. 2017 őszén költöztek át a közeli, tágas sarokhelyiségbe, ahol már ez a felirat fogadja az arra járó: „*Neked csak Dezső Brewpub & Bistro*”. Az angol nyelvű terminus olyan sörözőt jelöl, ahol helyszíni főzés folyik. Látványos intézmény született, *Simplicissimus* szimata azt súgja, hogy ezúttal elmúlt az átok, tartós sikerre lehet számítani. Képzeljék, 32 csapból folyik a friss, habos korsós termék! A Rákóczi útra néző oldalon van a hét-tartályos látványfőzde. Az ételkínálat mellé újhullámos kávékat is felszolgáltatnak. *Simplicissimus* azt mesélte, hogy első látogatásakor nem tudott ellenállni egy második pohárnak, ám azt szintén azonnal fellökte. Az azt kísérő gyors intézkedés, őszinte sajnálkozás, a szívébe lopta az új intézményt. Emellett azt a gondolatot is elültette benne, hogy a Gondviselés szóljt közbe: ő bizony egy pohárnyira van hitelesítve. ●